

LBRIS

We know
books

TATIANA NICULESCU

MIHAI I

ULTIMUL REGE AL ROMÂNILOR

Ediția a III-a

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Capitolul 1	7
Capitolul 2	27
Capitolul 3	44
Capitolul 4	61
Capitolul 5	80
Capitolul 6	96
Capitolul 7	110
Capitolul 8	121
Capitolul 9	138
Capitolul 10	157
Capitolul 11	174
Capitolul 12	191
Capitolul 13	221
Capitolul 14	233
Credite fotografice	251
Bibliografie selectivă	253

DE LA ÎNCEPUTUL SECOLULUI NU S-A MAI POME-
nit o toamnă atât de caldă ca aceea din anul 1921.
În prima zi a lunii octombrie, soarele e însă um-
brit de o eclipsă totală care prevestește, se zice,
evenimente importante. Încercând să deslușească
semnele timpului, astrologii o pun în legătură cu cea
de la moartea primului rege al României, Carol I.

Chemat cândva să conducă țara, prințul Karl
Eitel Friedrich Zephyrinus Ludwig din Casa de
Hohenzollern-Sigmaringen și-a construit cu banii
proprii o reședință regală la Sinaia, în răcoarea și
liniștea pădurilor de brad din Carpați. Prima clă-
dire ridicată a fost o cabană de vânătoare, numită
Foișor, un fel de conac boieresc cu saloane, birouri,
dormitoare și sală de spectacole. Au fost construite
apoi castelele Peleş și Pelișor. Carol I s-a stins din
viață după 48 de ani de domnie, iar suveranii Ro-
mâniei sunt acum nepotul său, Ferdinand, și soția
acestuia, Maria, nepoata reginei Victoria a Marii
Britanii și a fostului țar al Rusiei. La Foișor începe,
în curând, un alt destin.

Planetele intră în zodia Scorpionului, iar la
munte vremea e ceva mai răcoroasă decât în restul

țării. Dar pe holurile Foișorului atmosfera e încinsă. Familia regală e nerăbdătoare să afle dacă îi este hărăzit un moștenitor de parte bărbătească. Fiul cel mare al suveranilor poartă numele primului Carol și așteaptă venirea pe lume a unui copil. Soția lui, Elena, pătimește de ore bune în durerile facerii. Ea e fiica regelui Constantin I al Greciei și nepoata împăratului Wilhelm II al Germaniei. E o prințesă anglofonă, de 24 de ani, cultivată și educată în spiritul datoriei față de familie și țară, în tradiția epocii victoriene. Pe măsură ce i se apropie sorocul, tânăra prințesă dă semne îngrijorătoare că nu poate duce nașterea la capăt pe cale naturală. Mamoșul familiei, chemat de mama ei, Sofia a Prusiei (sora împăratului Germaniei), anunță că va fi o naștere grea. Se pare că este și prematură. Viitorul tată, prințul Carol, și regina Maria, mama lui, iau prânzul în tăcere, așteptând vești din camera de travaliu.

De fapt, în sufletul ei, prințesa n-ar vrea să nască tocmai în ziua de 25 octombrie, când se împlinește un an de la moartea fratelui ei drag, Alexandru, cel care o alinta în copilărie Sitta, tot silabisind cuvântul englezesc pentru „soră“ (*sister*). Suferința Sittei e fără margini. Nu e loc și nu e încăpere pe domeniul regal din Grecia care să nu-i aducă aminte de Alexandru și de copilăria lor. Ce i-ar fi putut alina sufletul dacă nu îndepărtarea de locurile dragi și o căsătorie în altă țară, cu un văr de-al doilea, cum se obișnuia în familiile regale ale vremii? Și ce dacă el era prinț al României, o țară despre care Sitta nu știa nimic? Și ce dacă era un aventurier, cultivat altminteri, dar de un nestăpânit apetit sexual?

Încă înainte de a anunța logodna, Carol îi povestește despre căsătoria pe care o încheiase pe furiș, în 1918, cu o anume Ioana Maria Valentina (Zizi) Lambrino și despre anularea ulterioară a acelei legături morganatice. Poate că Sitta află și de copilul Mircea, rezultat din năbădăile iubirii pentru Zizi Lambrino. În tot cazul, părinții Sittei sunt la curent cu tumultul amoros al viitorului lor ginere și, în timp ce regina Sofia își avertizează fiica, tatăl, regele Constantin I, cere familiei prințului garanția unei rupturi totale cu fosta soție. Legătura cu Zizi nu mai e, oricum, de actualitate. Între timp, Carol trăiește cel puțin alte două aventuri înaintea căsătoriei (o Maria Martini și o Mirella Marcovici), din care ar mai fi apărut un fiu.

După prânz, durerile nașterii sunt atât de greu de îndurat, încât Sitta, sfârșită, se zbate între viață și moarte. E asistată de medicul regelui, Eduard Romalo, de una dintre primele femei-doctor din România, Elena Manicatide-Wehnert, și de vestitul obstetrician Nikolaos Louros, care hotărăște să scoată pruncul printr-o „intervenție”. Spre seară, soacra tinerei prințese, regina Maria, femeie trecută prin șase nașteri, e chemată să dea o mână de ajutor. Găsește în camera Sittei o atmosferă ca de abator, despre care va scrie în jurnal. Niciodată nu mai văzuse atâta chin și sânge: „Copilul a fost scos pur și simplu, eu însămi i-am administrat Sittei cloroform și i-am ajutat pe doctori, pe post de moașă. Am fost teribil de emoționată, dar slavă Domnului că pot întotdeauna să îmi păstrez calmul

în situații de urgență. Dar, când în final copilul a fost scos (în acel moment, eu țineam pe biata Sitta de un picior), l-am auzit țipând și am văzut că e băiat, am simțit cum mi se umplu ochii de lacrimi.¹ Copilul se naște la ora 19.40, într-o zi de marți.

Regele Ferdinand tocmai a ajuns și el de la București. Imediat se redactează un comunicat care anunță vestea cea mare a nașterii moștenitorului și numele copilului (se alege un nume istoric, după Mihai Viteazul, primul voievod din istorie care unește principatele române). Comunicatul e publicat în *Monitorul oficial* din aceeași zi: „Ferdinand I Prin grația lui Dumnezeu și voința națională Rege al României. La toți de față și viitori sănătate! Astăzi Pronia Cerească a hărăzit Dinastiei un nou vlăstar. A.S.R. Principesa Moștenitoare Elena a României a dat naștere unui fiu care a primit numele de Mihai. Sunt încredințat că întreg poporul român, care în clipele de bucurie ca și în cele de griji a fost totdeauna sprijinul Tronului și Dinastiei, va sărbători cu însuflețire fericitul eveniment împreună cu Mine și Familia Mea. Dragostei poporului Meu prea iubit încredințez pe principele nou-născut. Dat în Palatul Regal în ziua de 25 octombrie 1921.“ A doua zi, tot în *Monitorul oficial*, se arată că Alteța Sa Regală a adus pe lume un băiat „de constituție destul de satisfăcătoare“, iar „starea augustei mame este ameliorată“.²

1. Regina Maria a României, *Însemnări zilnice*, vol. III, Editura Historia, București, 2006, p. 101.

2. *Monitorul oficial*, octombrie 1921.

Pruncul se naște la 7 luni și 15 zile de la căsătoria Sittei cu Carol și ziarele scriu că ar cântări 4 kilograme, greutate neobișnuită pentru un nou-născut prematur. Nu e de mirare că venirea lui pe lume a fost atât de anevoioasă, mai ales că mama are o constituție delicată și se află la prima (și ultima) naștere. Medicul recomandă tinerei prințese odihnă desăvârșită, abținere sexuală ca să i se vindece rănilor interne (se pot presupune rupturi de perineu și alte complicații) și amânarea pe termen lung a oricărei noi sarcini.

Detaliile legate de nou-născut sunt repede analizate de ziariștii vremii. Unul dintre ei, Pamfil Șeicaru, prea puțin simpatizant al monarhiei, rămâne la părerea că, la cele 4 kilograme ale lui, e exclus ca pruncul să se fi născut prematur. Atunci, va fi fost conceput în perioada logodnei lui Carol cu Sitta, adică în ianuarie–februarie 1921, și nu după ceremonia cununiei lor din 10 martie, de la Catedrala Mitropolitană din Atena. Pentru cei care cunosc firea pătimașă a lui Carol nici n-ar fi de mirare. Ziaristul urmărește cazul până prin anii '70, când dă de înțeles că un anume colonel Manos, comandantul regimentului de gardă al regelui Constantin, fie ar fi fost tatăl copilului, fie ar fi înlesnit întâlniri amoroase între cei doi tineri înaintea căsătoriei.¹ Singurul personaj al vremii care ar corespunde informației lui Șeicaru e colonelul Petros

1. Vezi Ovidiu Vuia, *Sub zodia cărții și a studiului (Cu Pamfil Șeicaru în exil)*, vol. I, Editura Almarom, Râmnicu-Vâlcea, 2003, Scrisoare din 28 decembrie 1976.

Manos, socrul lui Alexandru, fratele Sittei. El murise însă în 1918, în Elveția.

Un alt detaliu al anunțului prin care se aduce la cunoștința poporului nașterea copilului dă mai degrabă de gândit. În buletinul medical se spune că pruncul are o constituție „destul de satisfăcătoare“. E greu de crezut ca această formulare să fie ironic-admirativă față de un bebeluș atât de voinic. Ce îl împiedică pe doctor să emită un buletin de sănătate mai generos, după examinarea medicală a pruncului, care se va fi făcut cu toată atenția cuvenită unui moștenitor regal?

Cum în însemnările reginei Maria, altminteri atentă la amănunte și nuanțe, nu există nici o referire la acest detaliu, iar jurnalul Sittei nu este încă public, se pot face doar presupuneri și deducții pe baza evoluției ulterioare a copilului. În primele zile și săptămâni după nașterea pruncului, regina Maria notează totuși că nora ei se plânge de durerile mari pe care i le provoacă alăptatul. La început, hrănirea va fi fost chinuitoare pentru prunc. Pe măsură ce crește, copilul va manifesta semnele unei afecțiuni a cerului gurii numită palatoschizis, o malformație congenitală. Dacă ceea ce ascunde comunicatul oficial prin expresia „constituție destul de satisfăcătoare“ este, într-adevăr, un caz de palatoschizis, atunci afecțiunea respectivă ar putea fi rezultatul căsătoriei între rude, obicei străvechi în familiile regale. Mama Sittei, prințesa Sofia a Prusiei și apoi regină a Greciei, și mama lui Carol, regina Maria a României, sunt verișoare primare (tatăl Mariei, ducele Alfred de Edinburgh,

și mama Sofiei, prințesa Victoria a Marii Britanii, sunt frați și copii ai reginei Victoria a Marii Britanii). Carol și Sitta sunt veri de-al doilea. Dar nenumărați copii suferă de palatoschizis fără să fie vârstare regale născute din rude de sânge.

E drept însă că, de regulă, sângele neprimit duce cu el, din generație în generație, metehne ascunse: infertilitate, viață scurtă, boli necunoscute, defecte stânjenitoare, sistem imunitar fragil. Casa de Habsburg, bunăoară, transmite urmașilor săi o malformație a bărbiei numită medical prognatism mandibular, însoțită de modificarea formei buzelor (așa-numita „buză Habsburg“ sau „buză austriacă“). Se crede că Maximilian I, împărat al Sfântului Imperiu Roman, ar fi primul reprezentant al dinastiei care suferă de această boală. Ultimul rege spaniol din dinastia de Habsburg, Carol II (Carlos), are bărbia atât de diformă, încât nu poate să-și mestecă hrana, iar dimensiunea limbii îi complică mult înghițirea alimentelor. Poate să vorbească abia după vârsta de patru ani și să meargă abia după opt ani.

În familiile din care provin Sitta și Carol, părinții nou-născutului regal, se transmite din generație în generație o mutație genetică numită hemofilie, moștenită de regina Victoria a Marii Britanii de la tatăl ei, prințul Eduard. Se știe acum că regina Victoria a transmis boala fiului ei, Leopold, și câtorva dintre fiicele ei, care, la rândul lor, o transmit copiilor lor. O listă a descendenților reginei Victoria suferinzi de această afecțiune a sângelui îi include pe Leopold (duce de Albany), pe Friedrich (prinț de

Hessa și Rin), pe Waldemar (prinț al Prusiei), pe lordul Leopold Mountbatten, pe prințul Heinrich de Prusia, pe infanții Alfonso și Gonzalo ai Spaniei, pe țareviul Alexei Nikolaevici al Rusiei. În cazul acestuia din urmă, simptomele bolii sunt atât de grave, încât mama lui, țarina Alexandra Feodorovna, verișoară primară a reginei Maria, recurge periodic la rugăciunile și puterile hipnotice ale celebrului călugăr Rasputin. Boala se manifestă mai ales prin hemoragii și sângerări prelungite.¹ Alinând suferința moștenitorului, influența lui Rasputin asupra familiei țarului e uriașă. Implicarea lui în politică ajunge să provoace un război civil și duce, până la urmă, la uciderea familiei Romanovilor în timpul Revoluției Bolșevice.

Bunica Victoria poartă, în sângele ei regal, și o altă mutație genetică, numită porfirie, o boală cu evoluție imprezvizibilă manifestată prin dureri abdominale crâncene, tensiune mărită, palpitații, insomnii, vărsături, dureri de spate. Spre sfârșitul vieții, mai multe nepoate ale Victoriei, printre care și regina Maria a României, suferă de dureri de stomac și abundente hemoragii. Una dintre ficele Mariei, Măriuca (Mignon), își amintește că și „mătușa Toria“ (Victoria Augusta, împărăteasă a Germaniei, soția împăratului Friedrich III) a murit în urma unei hemoragii interne.² De aceeași boală

1. Vezi D.M. Potts, W.T.W. Potts, *Queen Victoria's Gene: Haemophilia and the Royal Family*, The History Press, Stroud, Gloucestershire, 1999.

2. Carol al II-lea, regele României, *Însemnări zilnice. 1937-1951*, Editura Scripta, București, vol. I, 2001 (ed. a II-a), p. 21.

suferă și una dintre fiicele „mătușii” Toria, principesa Charlotte a Prusiei.¹

Micuțul vlăstar regal venit pe lume la castelul Foișor în seara zilei de 25 octombrie a anului 1921 va avea toată viața o vorbire greoaie, cavernoasă, specifică afecțiunii vâului palatin. Cititorii în stele sau ursitorile ar desluși, poate, în meteahna ascunsă cu care e însemnat micuțul semnul unui destin rătăcitor, de rege fără palat.

Deocamdată, succesiunea la tron e asigurată. A doua zi, în capitală, 101 salve de tun anunță nașterea copilului regal, iar în Parlament se țin discursuri festive. La botez însă, se iscă certuri între partidele politice nu atât din pricina pruncului, cât a luptelor pentru putere de după război. Opoziția e supărată că prim-ministrul Ion I.C. Brătianu formează un guvern exclusiv din liberali. Mai mulți reprezentanți ai partidelor presupun că și regele Ferdinand e vândut liberalilor. În semn de protest, ei nu participă la botezul micuțului Mihai.

În ziua stabilită pentru botez, duminică, 22 ianuarie 1922, e un viscol cumplit. Cei care rămân acasă au un motiv în plus să nu se aventureze până la biserică din curtea palatului Cotroceni, unde sunt prezenți, alături de familia regală, numai liberalii și reprezentanții armatei.

Patriarhul Miron Cristea binecuvântează apa botezului picurând în ea ulei sfințit, scufundă pruncul de trei ori în cristelnița, apoi îl unge cu mir, în

1. John G.C. Rohl, *Kaiser Wilhelm II. A Concise Life*, Cambridge University Press, 2014.

timp ce corul cântă „Botezatu-te-ai, luminatu-te-ai, miruitu-te-ai, sfințitu-te-ai, spălatu-te-ai, în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor“. După ce este îmbrăcat, micuțul e purtat în brațe de nași, regele Ferdinand, principesele Măriuca (Mignon) și Elisabeta, mătușile pruncului, și de colonelul Rasoviceanu. Se înconjoară de trei ori cristelnița și se cântă „Câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați și-mbrăcat, aleluia“. După botez, copilul e încredințat lui St John, doica britanică a Sittei.

Toată lumea e copleșită de bucurie. Mihai e primul prunc de os domnesc născut în granițele României Mari. Bunicii lui, o regină englezoaică și un rege german, abia împliniseră un vis vechi al românilor: unirea tuturor provinciilor românești. Teritoriul țării se dublează în ultimii doi-trei ani. Entuziasmul întregirii cuprinde satele și orașele care trimit, mai ales în Basarabia, Bucovina și în Cadrilater, regiunile alipite, învățători, profesori, felceri, țărani, medici, preoți, artiști, militari, negustori și aventurieri de toate felurile. Tuturor celor doritori să înceapă o viață nouă li se oferă facilități fiscale, terenuri, funcții administrative și locuri de muncă. Provinciile recuperate desenează în imaginarul colectiv un fel de Eldorado nesperat care-i așteaptă cu brațele deschise pe toți curajoșii și patrioții vremii.

În anul nașterii lui Mihai, se votează legi agrare, se expropriază terenurile de peste 100 de hectare, care sunt arendate obștilor sătești. Politica liberalilor conduși de un om politic viguros, Ion I.C. Bră-